

ÜLIÕPILASLEHT

SISU: Tervitus II Soome-Eesti üliõpilaspäevadele. — Th. Vaas. / Esimesed Ungari-Soome-Eesti üliõpilaspäevad Tallinnas. Mõtteid ja muljeid. — József Faragó. / Ungari ja ungarlased (3 pildiga) artikkel — Vilmar Adams / Soome-Eesti. Luuletus. — / Suomalaisille vieraille. V. Adams. / Nigulas Käbin †. In memoriam. A. Palm. — K. Laja. / 3. üleilmne karskuskongress Tartus 24—26 juulil 1926 a. — Er-er. / Noor-üliõpilane ja vanatudeng. Veste. / Välismaade teated. / Akadeemiline kroonika.

№ 9

20. IX. 26

Härrad üliõpilased!

Teie sisseostukoht Tartus
oli, on ja jääb

A. Pääsukese äri

Tartus

Promenadi t. nr. 2.

Pesu-, trikoo- ja
galanterii kauplus.

ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄALEKANDJA

Syyskuunaurion kultakimmellys on elämänviisasta, kevään kukkaisessa toivokylvössä ja paahteisen kesän näännytyksissä kokenutta. Se ei hymyile turhia. Ja kuitenkin Suomenlahtemme auringon on näinä päivinä syytä olla hymy-mielissään lapsistaan, iloita kansallisista saavutuksistaamme sekä menestyksistämme, riemuita siitä, että historian taipa-leilla toisistaan vieraantuneet suomen ja eestin veljeskan-samme näin pitkälle ovat ehtineet kumpaistakin meistä hedel-möittävän heimoveljeyden harrastuksissa, kuin ovat osoitta-vat saapuneet yhteissuomalaisuuden suurpäivämme, II. suoma-lais-eestiläiset ylioppilaspäivät.

Sydämmellisesti terve tuloa, rakas akateemisen veljes-nuorisomme etuvartiajoukko pontevan Pohjolan periltä, vierai-lemaan matalaan majaamme, kansallisen hengityksemme val-tasuoneen Tarttoon, kanssamme yhteisiä menneitä muistele-maan, olevia ajattelemaan, tulevia tähystelemään!

Esimene Ungari-Soome-Eesti Üliõpilaspäev Tallinnas.

Mõtteid ja muljeid.

Paraadidega ei sõdita ega manifestatsioonidega sünniteta ideid. Sellegipärast on need meelivaldavad ja kaunid hetked: oma jõu ulatuse nägemiseks ja näitamiseks. Kongressid ei ole tõsise püsiva töö kohad, siiski tarvilikud vahejaamad edasipüüdmise teel. Need on kupitsate püstitamise päevad tegevusvõimuste metsa. Sää! tullakse kokku, et heita pilku taha, tulnud teele ja määrata uute suunad, neis tutvutakse ja tutvustatakse, arvustatakse vana ja suunatakse uus. Töö on küll harilikult juba enne kongresse tehtud ja sää! konstateeritakse vaid tehtud ja fikseeritakse tuleviku töökava, kuid mis annavad kongressid kõige väärtuslikumat ja mille poolest on nad asendamatud, need on — isiklikud tutvused. Need jäävad kauaks ja avaldavad püsivat, viljakat mõju tööle. Kultuuri loovad ja tõstavad lõplikult inividid ja mida rohkem kontakti on ühise kultuurilise sihi taotlejail, seda otstarbekohasemalt kasutatakse energiat ja seda edukam ning kiirem on kultuuri tõus. Kongressidel, isiklikus viljastavas kokkupuutumises teistega saab paljugi veel ebamäärast, vormumatut lõplikult oma vormi, lahendatakse küsimused kõige ratsionaalsemal teel, leitakse väliselt kooskõlastamatu-telegi püüetele kompromiss.

*

Sõdade ja revolutsioonide keerisest iseseisvatena riikidena ilmale tulnud Soome ja Eesti ning paljukannatand Ungari, heidet ükskõiksete kui mitte väenuliste naabrite keskele, tundes hõimulise vere tukset südameis, on kohe asund teid otsima ühisele kultuurilisele tulevikule. Selle uue helge tuleviku nimel tullakse kokku ja arutatakse ühistöö võimalusi. Ühed tähtsamaist hõimulise kultuuri propageeri- ja on olnud Soome-Ugri hariduskongressid, neist peetud: esimene Hel-

singis ja teine Tallinnas 1924, kuna järgmine on tuleval aastal kavatses Budapestis. Neile Ühis-Soome mõtet süvendajaile päevadele on tulnud osavõtjaid mitte üksi Ungarist, Soomest ja Eestist, vaid nad on olnud koondajaiks ja hõimutunnet tõstvaiks tegureiks ka vähematele hõimudele. Külalistena on neil võidud näha ka liivlasi, ingerlasi, vadjalasi j. t. Tulevaste kongresside ülesandeks olgu teisigi hõime kaasa tõmmata.

Kui hariduskongressidel esinesid juba töös vilund jõud, mehed, kes jõudnud omale juba nimed luua kultuurilises töös, siis said õhutatud tegutsemiseks ka noored, valmiv intelligents. Kui II Soome-Ugri hariduskongressi ettevalmistustööd olid käimas, tärkas mõte Helsingi ja Tartu hõimuorganisatsioonides tulevat suurpäeva kuidagi ära kasutada kolme hõimumaaliõpilaste lähendamiseks. Kui siis Helsingi Akadeemilise Karjala Seltsi edustaja Vilho Helanen Tartus oli käind ja läbi räägiti asja tegeliku läbiviimise üle, kokkuleppele ses suhtes jõutud Tartu Üliõpilaskonna Edustusega, omandas mõte konkreetsema kuju: korraldada ühel ajal hariduskongressiga ka Esimene Ungari-Soome-Eesti Üliõpilaspäev. Riigivanema hra Dr. Akeli, Haridusministeeriumi kooliosakonna juhataja hra Olliku, Ungari-Soome-Eesti Liidu, Tall. ohvitseride keskkogu, Eesti Karskusliidu j. t. lahel kaasaobil võimaldus see. End. riigivanem hra K. Päts vastutulelikult lubas kõneleada. Nii sai I Ungari-Soome-Eesti Üliõpilaspäev tõsiasjaks 19, 20 ja 21 juunil 1924. Teadmine, et tulevik, mis peab edasi viima Soome-Ugri kultuuri, nõuab jõuduvajat, vastutusrikast tööd, viis kokku ka üliõpilased neil hariduspäevil, tutvumiseks tulevaste töökaaslastega ja nende vaadtega. Samal ajal, kui Soome-Ugri kultuurilise liikumise eliit, koondund Estoonia valgese saali, oma pidulikke istanguid pidas, oli,

vanema põlve poolt häätahtlikult toetet, Ungari, Soome ja Eesti tuleviku lootus, esimesi aimeid oma tulevasist rahvajuhil ülesannetest ja hõimutöö kohustusist saamas, üksteist ohvitseride kaasiino avaras ruumes tervitamas. See oli esimene kord, kus nimetet kolme hõimumaaliõpilaskondade liikmed vabalt ja takistamatult oma südamest südamesse voolavaid sõbralikke sooje sõnu üksteisele võisid öelda, ja sellasena — ülev ning unustamatu. Ei olnud need Üliõpilaspäevad nii rohke-kõnelised ega laiaviisilised, kui hariduskongress, kuid soojust, sütitavust ja vastutustunnet tuleviku eest sisaldasid nad küllaldaselt. Ja ülesandeks oli neilgi: kuidas lähendada kolme maa intelligentsi, rajada ühist kultuuri, kaasa tõmmata veel ärkamatuil hõime, süvendada hõimutunnet oma rahvas. Hõimukultuuri süvendame ja tõstame, kui iga rahvaliige on, hõimutundest kihutet, kaasa tõmbamas, kui võimalikult kõik energia on suunat omapärase kultuuri loomiseks. See nõuab arusaamist ja poolehoidu haritlasilt igas avalduses. Üliõpilastel, kel lasub vastutust nõudev koorm: viia oma rahvast kultuuriliselt edasi, on tarvilik luua juba oma õppimisaastail, enne täisealiseks kultuurikandjaks saamist, kavu oma tulevaseks tegutsemiseks, tutvuda oma tulevase tööväljaga ja -sihiga.

Tulevik näib soodus olevat Soome-Ugri rahvaste kultuuriliseks ühistööks ja käesolevad hetked on kohustavad selle algamiseks. Kui palju tegelikke ülesandeid on üliõpilastelegi selles sihis! Ajaloo malekäikudega üksteisest lahutet, ollakse kaugenet nii mitmeti üksteisest. Et alust panna ühisele kultuurilisele tulevikule, on tarvis, et kõigepäält üksteist tuntaks, tuntaks mitte üksi kitsas ringkonnas, vaid rahvas, et eestlane tunneks soomlase muresid, ungarlane eestlase pooldamisi ja mittepooldamisi

mõistaks ja ümberpöörult. See tutvustamistöö peab algama noortest, see on kohane ja kasulik üliõpilastele. See on armas ja ideeline töö. Kõigis peet kõnedes ja resolutsioones, mis peeti ja vastu võeti neil Esimesel Ungari-Soome-Eesti Üliõpilaspäevil, kujutubki see teadmine ülesandeist ja valmisolek neid täita. Kokkuvõetult on need järgmised:

Rõhutades, et meie kõrgema rahvuskultuuri areng nõuab võimalikult laia, kõikide hõimurahvaste ühistööd, peab I Ungari-Soome-Eesti Üliõpilaspäev tarvilikuks, et:

1. Ungari-Soome-Eesti üliõpilased siit päale hakkavad kõigiti kaasa töötama Soome-Ugri lähendamiseks, edendades ja propageerides hõimumeelsust üliõpilaste keskel.

2. Selle lähendamise ja ühistöö kohustuse võtavad enda päale iga hõimumaa üliõpilaskonnad oma ametlikkude keskkorralduste kui ka eriliste hõimuühingute kaudu, kes eelmistega lähemas kontaktis.

3. Eelmainit organisatsioonid Ungaris, Soomes ja Eestis püüavad kõigiti edendada ja soodustada hõimumaade üliõpilaste läbikäimist, nii vastastikuste külaskäikude, üliõpilaste vahetuse, vastavate kirjutuste abil üliõpilastele jne.

4. Samad organisatsioonid korraldavad vaheldamisi Ungaris, Soomes ja Eestis Soome-Ugri üliõpilaspäevi, mille ülesandeks on Soome-Ugri hõimude üliõpilasi lähendada ja nende ühistööd edendada. Järgmine sarnane üliõpilaspäev peetakse 1927 a. Ungaris.

5. Soome ja Eesti üliõpilaskondade keskkorraldused ja hõimühingud korraldavad vaheldamisi iga aasta Soome-Eesti üliõpilaspäevi, ühenduses laiemate hõimupidustuste ja ettekannetega. Järgmine sarnane päev peetakse Soomes 1925 a.

6. Samuti need organisatsioonid Soomes ja Eestis:

a) astuvad samme, et asutetaks kapital Soome ja Eesti lähendamise soodustuseks, kust toete-

taks sellesihilist kirjandust, antaks üliõpilastele abirahasid vennasmaale reisimiseks, stipendiume sääil studeerimiseks jne.

b) püüavad kaasa mõjuda, et Soome ja Eesti keskkoolid võimaldaks oma õpilastele vennaskeele ja kultuuri tundmaõppimist ja et Soome ja Eesti ülikoolides hakataks ette valmistama vastavaid õpetajaid.

c) püüavad kaasa mõjuda, et Soome ja Eesti ülikoolilinnades oleks võimaldet vennasmaa kirjanduse ostmine ja tellimine, et üliõpilaskondade lugemislaudadel oleks parem vennasmaa ajakirjandus, et ülikoolide raamatukogudes oleks saadaval võimalikult kõik vennasmaa algupärane kirjandus ja et edaspidi kummalgi maal

II Soome-Eesti üliõpilaspäevade kava.

Algab 20 sept. piduliku avamisega Tartu Ülikooli aulas kell 12.

Kell 4 p. l. Esimene üliõpilaspäevade töökoosolek Ülikooli aulas.

Presiidiumi ja auresiidiumi valimine. Kand. E. Einio: Hõimutöö Soomes. — Ülevaade hõimutööst Eestis. Dr. J. W. Lehtonen: Usuline element Aleksis Kivi teostes.

Kell 1/2 7 õht. Edustajate koosolek. Kell 8 õht. Soome „Ylioppilaskunnan Laulajain“ kontsert „Vanemuises“.

21. sept. Sõit rahvusmuuseumi Raadile.

Teine üliõpilaspäevade töökoosolek ülikooli aulas: Kõnelevad kirj. Fr. Tuulas: Eesti kirjanduse arenemisteedelt. Prof. J. Köpp: Uuemaid usulisi liikumisi Eestis. Dr. theol. A. Lehtonen: Soome usulised liikumised. — Kell 12 p.

Kell 4 p. l. Laevasõit Emajõe, peatamisega Luunja mõisas.

Kell 6 õht. Edustajate koosolek.

Kell 8 õht. Soome-Eesti üliõpilaskõhtu „Vanemuises“.

22. sept. kell 1 pl. Üliõpilaspäevade lõpukoosolek ülikooli aulas. Kõnelevad: mag. V. Ernits: Venemaal asuvate Soomesugu rahvaste praegusest kultuurist. Üliõp. Taunu Jalanti: Soome üliõpilaskonna olevast seisukorrast. Üliõp. Hugo Kuke: Eesti üliõpilaskond olevikus. Teisest Soome-Eesti-Ungari üliõpilaspäevast Budapeštis 1927 a. osavõtu küsimus. Üliõpilaspäevade volitatud edustajate istungite aruanne ja esitatud resolutsioonide kinnitamine. Üliõpilaspäevade lõpetamine.

Kell 4 p. l. Filmi „Filmkaameraga läbi Eesti“ vaatlemine.

Kell 8 õhtul: Bergstedt-Mettus „Jõrgeni püha“ Vanemuises.

Kell 10. Lõppõhtusõök.

seaduslikult nõutaks kirjastajailt üks sunnieksemplaar ka vennasmaa ülikooli raamatukogule.

7. Ungari-Soome-Eesti Üliõpilaspäev peab tarvilikuks karskustöö Soome-Ugri üliõpilaskondades.

*

Osa nende üliõpilaste tehtavate hõimülesannete teostamisele oli asut juba enne resolutsioonide vastuvõttu; nii näiteks olid Tartu ja Helsingi Hõimuklubid juba alguse pannud Soome ja Eesti üliõpilaste tutvustumiskäikudele vennasmaale, suvikohti muretsend hõimlasile-kaasvõitlejale, teineteise ülikoolide raamatukogusid jõudumööda varustand omamaa kirjandusega jne. Neil päevil astusid aga nende maade üliõpilaskonnad ametlikult üksteisele lähemale. Ja need sidemed, mille senisteks kandjaks olid vastavad klubid, omandasid laiema tagapõhja. Mõnedki kavatsused aga, nende kavatsajaist mitteolenevail põhjusil, on jäänd vaid kavatsuseks. Nii näit. vennaskeele ja kultuuriga tutvustamine koolides. Eesti Haridusministeerium on siiski saatnud ringkirja, millega ta soovitavaks tunnistab Soome keele õpetamise keskkoolides.

Mõned I Soome-Ugri Üliõpilaspäeva kavatsused esinevad veel käesolevagi, II Soome-Eesti Üliõpilaspäevale, teostamist ootavtena. Palju on aga veel küsimusi, mis puudutavad ainult Soome ja Eesti üliõpilaskondi, mitmed ülesanded on nende teha vaimutöös. Kui esimesel S.-U. Üliõpilaspäeval resolutsioonid kahte ossa jagunesid: 1) mis puudutasid kõigi kolme maa üliõpilaskondi ja 2) ainult Soomet ja Eestit, siis oli see loomulik. Palju ülesandeid hõimutöös on lähendada viimase kahe maa üliõpilasil ja palju võib nende maade Üliõpilaspäevade kavast seista, mis võõras Ungari kaugelele vendadele. Andku käesolev Üliõpilaspäev ka neile hõimutöö võimalusile tõuget kiireks teostumiseks ja jõudu.

*

See oli üks ilus päikesekullane hommik, mil Valga poolt tulev

kiirrong Tartu perronile hulga tõmmusid, rõõmsaid nägusid paiskas, nende hulgas alati galantse Dr. Kovalevsky, — Ungari üliõpilased saabund. Paar siimapilku, rong vilistas ja olime juba vagunis, minul ja L. Kangur'il rinnas Ungari lipuke, vastu võet ülemeelikult rõõmsasse seltskonda, kes laulis, sõi ja küsis, küsis lõpmatult, olles huvitat kõigest, mis näha. Ja kui Tallinna jaama jõudes vastu võtmas kenu eesti kaasvõitlejaid-daame nähti, pääleegi lilledega, siis unustati pakikandmise raskused, millised korraldajail olid kahe silma vahele jäänd, ning rõõmul polnud otsa ega äärt. See hakkas teistelegi külge ja näis, kui oleks Tallinna vanad müüridki ühes vallutat rõõmust naeru logistand, teades: võõraid on čardaši maalt.

Laevaga jõudsid soomlased: palju südamlikkust ja palju tagasihoidlikkust; näis, kui oleks soome kaasvõitlejad toond hommikusse budapeštilikku kergusse lugupeetavat kargust, töövaimu põhjamaa graniitsest päälinnast.

Siis — päeval koosolekud ja ametlikud koosviibimised, kus

soomlased oma töökusega poolehoidu võitsid ja millistel keeva-verelisemad ungarlased meelsamini mitte ei olnud, — õhtul — aeg kasutamiseks omal vabal äränägemisel. Siis veetles vana Tallinn ka ungarlasi enam, nii et sageli hommik näis kätte jõudvat enne öö lõppu.

Kosele oli väljasõit. Väike laev: kitsas, kuid seda enam lähemismõimalusi — ent juba oldigi tuttavaks jõutud saada: seda olid teind möödud ööd ja päevad. Kui siis, laeval juba muusikast äratet, Kosel nõörkiike ja avarat haljast muru nähti, siis oli kadund viimne järeljäänd ametlikkuse kübe ja tunti end vaid noortena, kel „aeg antud nutta, aeg antud naerda ja armsa kaela ümber hakata.“ Siis moonduks see kirjumütsiline hulk ühiseks vallatuks rõõmsaks koguks ja keel ühissoomeliseks, kus oli sõnu küll eesti, küll soome ja mõni ungarigi.

Ungarlasi huvitas Narva ja Põhja-Viru, soomlasi Tartu. Kongressi lõppedes suunduti sinna.

Vanemuises oli aiakontsert. Oli viluvõitu, kuid siiski mitte külm. Kontserdi lõppedes ei mindud kohe koju, öö oli seks liiga tore ja veetlev, pääleegi oli soomlasil hommikul vara ärasõit. Minki siis Toomele — kui salapärane ja ilus tundus see siis. Kui taevakaar selgemaks löi ja päikesetõusu ennustas — vaadeldi ärkavat Tartut „Tuglase pingilt“ Grenzsteini maja kõrval. Siis hakkas aga ka senini lõbusalt sorav jutt ahtramaks muutuma. Jooksust oldi väsit, istuti ja vaadeldi vaid. Prl. mag. Elsa Enäjärvi ainult jäi lõpuni ärksaks ja värseks. Lõpuks minki E. Ü. S-i ja, kuigi oli veel vaevalt tund rongi minekuni, võttis uni võimust ja igaüks jäi tukkuma, kus aga sobis, kes leentoolile, pingile, kohvrile. Rongi tulekul aga oldi jälle aktiivsed ja energilised. Viimne jumalagajätt ja Üliõpilaspäev oli lõplikult mööda.

Jätuks energiat alati ja küllaldaselt ka kõigi mõtete läbiviimiseks! Näidaku seda tulevik!

Th. Vaas.

Ungari ja ungarlased.

Oleme saanud avaldamiseks selle ülevaatliku ja huvitava kirjelduse kauemat aega Soomes ja ka Eestis viibinud ungari teadusmehelt József Faragólt. Kätte jõudnud Soome-Eesti üliõpilaspäeva puhul ilmus album mõlemate vennasrahvaste ainetel. Sellepärast juhime siinkohal esijärjes tähelepanu sellele ja lisame omalt poolt lugejatele kolmanda kaugema hõimu tutvustuskirjutuse oma veergudel.

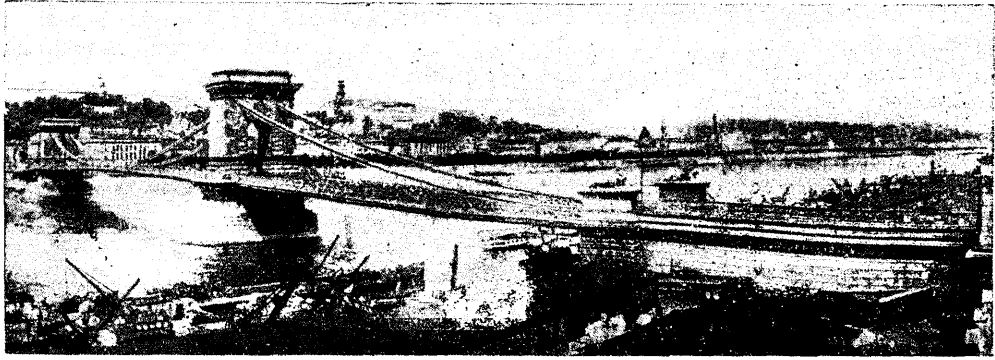
Ungari rahvusvaheline kuulsus.

Extra Hungariam non est vita — si est vita, non est ita (Väljaspool Ungarit pole elu — kui on elu, ei ole samasugune) — ütleb keskaja ladina kõnekäänd *O beata Ungheria!* (O õnneline Ungari!) hüüdis igatsedes Itaalia luulekuningas Dante Allighieri 800 a. eest. Oi terve magyar, jalo pustan mies, — ütleb Pohjola luuletaja. Sielu raikas, veri kuuma,

sydän uljas, pelvoton, käsi avoin ystävälle, se magyarein osa on, — kajahtab laul sagedastigi soomlaste huultelt (tõlge: Oi tervitatud magyar, uhke pusta mees. Värskes hing, kuum veri, vapper, kartmatu süda, käsi avatud sõbrale, need on magyaride omadused.) (T. m.) Millest tuleb see innustus, see ilutsemine, see ihaldamine? Vaadeldgem pilguks Ungari rahvast ja maad, tema minevikku, et saada mõnesuguse käsituse sellest salapärasest nähtusest.

Ungari muinasajalugu.

Läbitungimatu hämarus varjab Ungari rahva muinasajalugu. Ainult muistsete juttude abil võime saada väheseid teateid sellest ajajärgust. Nende juttude järele elas kunagi ammu Ménrot-nimeline hiiglane Evidládi maal, nüüdse Persia paigus. Tal oli kaks poega Hunor ja Magyar. Juhtus korra, et need kaks poega pidades laantes jahti nägid valge hirve ja ajasid seda taga kuni Asovi

1. Kefisild üle Doonau. Teiselpool jõge Buda, siinpool Pešti linnaosa.

mereni, kus tore metsaloom kadus nende silmi eest soodesse. Kuid ja-himeestel polnud põhjust vihastamiseks, kui nad märkasid, et see paik oli parem nende endisest asukohast ja eriti sobiv karjahoidmiseks. Nad tundsid endid ometigi väga üksildasena, kuni ühel jahikäigul silmasid noori naisi, kes pilli saatel rõõmsasti tantsisid. Hunor ja Magyar kihutasid ootamatult naiste salga keskele, haarasid kumbki ühe neitsitest hobuse selga ja kiirustasid võidurõõmsalt Asovi mere paigule. Rõõvitud naised olid Dula, alaanide vürsti tütre. Teine sai neist Hunori, teine Magyariga kaasaks. Hunori järelsoost põlvenesid hunnid, Magyariga lastest magyarid, s. o : Ungari rahvas.

Vanajutu järele Hunori ja Magyariga järelsoo arv tõusis nii suureks, et hunnid olid sunnitud Doonau maale omale uut asupaika otsima minema. Uuel isamaal sigis Attila, hunnide vägevama kuninga, ja tema noorema venna, Buda, vahel võitlus. Buda võrgutas oma venna vaenlaste kätte, et saada ise kuningaks. Hunnide riik vallutati, kuid Csaba, Attila poeg, pääsis põgenema idapool asuva „vennasrahva,“ magyaride juurde

ja kutsus neid läände vallutama Ungari tasandikku ja kätte maksma hunnide häbituse. Ungarlased saabusidki mingi Turul-nimelise kotka juhatusel. Jõudnud Ungari rajale läkitas Arpád, ungarlaste väepäälisk, Kusid-nimelise kangelase oma ette viima kingituseks Svatoplugile, maal asuvate moraavide kuningale toreda valge täku hõbedast päistega ja kullast sadulaga, ja paluma selle eest vastutasuks mulda, rohtu ja vett. Svatopluk naeratas lõbusalt, vastates : „Võtke niipalju neist andeist kui palju soovite.“ Ungarlased käisid kaupa sõnakohaselt ja tulid maale selle igavesteks omanikkudeks. Süttis muidugi sõda, milles Svatopluk alla jäi. Ungarlaste koerad rebisid Svatoplugi poolt tapetud hobuse korjuse, ungari dšigitid leidsid niidu rohuse peidetud kuldsed päitsed ja ungari kalurid õngitsesid Doonau valla jõesuudesse heidetud sadula. Ungarlased said Karpaatidest Száva-jõeni ulatuva valdkonna.

Ungarlaste algkodu.

Teaduse valgusel teame igal juhutumusel vähemasti niigi palju, et

ungarlased lahkusid Ob-ugrilistest rahvastest meie ajaarvamise algul Kama-jõe paigus ja 600–800 a paigus olid nad elavas kokkupuutumises Volga bolgaaride ja Kaukasuse mägestiku põhjapoolle asunud iraanisugu alaanide, hiljem jälle Doni alamjooksul asudes kasaaride ja lõpuks Dnjepr-jõe mail petšeneegidega. Ungari rahva arv kasvis sel ajal umbes 200.000 hinge pääle. Nad jagunesid seitsmesse eri hõimu (*Nyéki, Magyar, Kürt-Gyarmat, Tarján, Jenek, Kari ja Kazi*) kellede eesotsas seisid seitse sõjapäälikut (*Almos, Elöd, Ond, Kund, Tas, Huba ja Töhötöm*). Nende asudes Dnjepr-jõe kallastel palus Saksa keiser Arnult ungarlasi enesega slaavlaste vastu liitu. Ungarlased valisid Arpádi, Almosi vappa poja, endi ühiseks päälikuks, astusid Verecke kiisastiku kaudu üle Karpaatide, lõid Slaavlaste verisesli ja puhastasid 7. as. jooksul Doonau ja Tisza maakohad täiesti võõrastest hõimudest.

Ungarlased maavõitmise ajal.

Ungarlaste maavallutamise ajast on meil ustavamaidki allikaid käe-

2. Vaade kuningliku lossi pääle Pešti pool.

pärast. Kirjalikkudest mälestustest on huvitavam Leo Targa, Kreeka keisri, kirjeldus muinasungarlaste elust ja sõjapidamise viisidest kirjutaja isiklikkude kogemuste põhjal. Selles kirjutuses mainitakse, et muinasungarlased elasid telkides ja said eluülespidamist kõigepäält jahist ja kalastusest. Karjapidamist ja maa-harimist peeti ainult slaavi orjade abil. Naised oskasid punuda ja kududa. Ungari sepad ja nahkurid, samuti toredad saunad olid kuulsad üle kogu selleaegse Euroopa. Ühiskondliste ja hariduslikkude olude

kõrget tasapinda osutab see asjaolu, et igal ungarlasel oli ainult üks naine, keda nimetati kaasaks (feleség) ja et ungarlased kumardasid ühtainust jumalat, kellele ohverdati valgeid täkke lehtpuude varjul, allikatel. Nende arvamise järele „paharetil“ (Ármány), s. o. kurjal oli sama suur võim kui Jumalalgi. Ungarlased austasid taevast, maad, vett ja ka tuld, kuid ei kumardanud neid.

Konstantinus Porphyrogenitos ja muud kreeka kroonikud jutustavad, et aastal 850 vallutatud Kijevi linnas olid ungarlased pannud sääl toime

suuri laulu- ja mängupidustusi võidu auks. 1047. a. kirjutatud „Vita Sancti Gerhardii“-nimelises kroonikas jutustatakse, et Ungaris reisiva itaalia piiskopi tähelepanu oli eriti köitnud ühelt ungari palvetajalt tütarlapselt kuulnud laul *symphonia Ungarorum* (Ungari viis). Notarius Anonymus- nimelise krooniku 1190 a. kirjutatud kroonikas räägitakse lobi-sejaist ja valetajaist luuletajaist, kes väarendavad Ungari ajalugu, ülistavad paganuse jumalaid ja kellede laulmist ainult hädavaeval suudetakse sumbutada, et noor ristiusk saaks

Ungari pusta. Lambakarjus tagurpidi pöördud kasukas, mis kaitseb kuumuse vastu! ¶

pinda võtta ungarlaste keskel. Kroonik jutustabki üksikasjaliselt üsna palju sellest „paganate lobast.“ Tema kirjeldustest võiks ehk oletada, et oli olemas suurejoonelisem ungari rahvaeepos, mis siis muutunud olusuhete tõttu pidi minema hukka Ungari rahva igaveseks kurvastusseks.

See eepos oli — nii arvatakse — jagunenud kahte suurde ossa: hunnide ja ungarlaste muinaslugudesse.

Käesoleva kirjutuse algul toodud jätkud on ka lainatud sest hävinenud rahvaeeposest. Siin on mainitud ka see seik, et Csaba, Attila poeg, kes kutsus üles ungarlasi vallutama Ungarit, tõsis oma surma järele taevasse ja sääl juhatab ta nüüd sõjajõuku, milleks peetakse linnuteed. Sellepärast ongi linnutee nimetus ungari keeles *hadok útja* (sõjajõu-

kude tee). Kui ungari satub suurde hätta, saabub Csaba oma sõjaväega talle abiks. Ajaloolase Marczali oletustel on Csaba etimoloogiliselt sama, mis Soome *Sampo*, kuid see oletus ei ole teaduslikult hääks kiidetud.

Ungarlased sõjas.

Kuid kõige huvitavam on kreeka kroonikute kirjeldused ungarlaste võitlusviisidest. Neis jutustatakse, et ungarlased tungisid vaenlasele kallale väikestes ratsasalkades, mitte suurte hulkadena. See asjaolu võimaldas kiiret liikumist, millel on nii suur tähendus tapelustes. Neil olid pääjõudude selja taga veel tagavarsalgad ja kõrvalsalgad rindami mõlemal poolil, kust neid kergesti nõuda saadi hädaohlikumatesse paikadesse. Võitluspaigaks valisid ungarlased

niisuguse koha, kus nad olid kün-gastel, kuna vaenlane asus orus. Nad taganesidki sagedasti selleks, et viia vaenlast hukatuslikku paika. Neist kirjeldustest selgub, et muinasungarlased tundsid juba tuhat aastat tagasi praegusaja sõjakunsti pääjõoni.

Loomulik, et tookordse Euroopa rahvad ei võinud võitlustes vastu seista ungarlastele. Ungarlased kasutasidki seda seika oma kasuks. Nad tungisid Kreeka, Itaalia ja Saksamaa kallale, pääsesid mitmel korral Prantsusmaa ja Hispaaniani ja pöörsid alati tagasi rikkaliku saagiga. Kuid neid austati igalpool. Kreeka keisrid, Leo Tark ja Konstantinus Porphyrogenitos, tulid ungarlaste juurde sõjakunsti õppima. Saksamaa maksis ungarlastele 9 aastat maksusid, selleks, et nad ei tungiks

sakslastele kallale. Itaalia rahaher-
rad põgenesid merele ehitatud Ve-
neetsiasse, et olla sääli kaitstud un-
garlaste pääletungi eest. Muinas-
saksa palveraamatutes on säilinud
lause: *A sagittis Ungarorum libera
nos, Domine!* (Päästa meid, Jumal,
ungarlaste nooltest!)

Risiusu vastuvõtt.

Euroopa rahvad liitusid lõpuks
taltsutamute ungarlaste hävitami-
seks. Ungari seekordne vürst, Céza
(972—997) sai aru, et ainult risiusu
levitamine võib pehendada ungar-
laste vägivaldseid kalduvusi ja lepi-
tada Lääne-Euroopa rahvaste viha.
Ta palus pappe tulla Ungarisse evan-
geeliumi jutlustama, ja hääid eeskuju
näidates võitis ise ühes oma hoov-
konnaga risiusu vastu, kuigi süda-
mes jäi paganaks ja tõi endiselt ohv-
reid paganausu jumalatele, kinnitades
uhkelt: „Mina olen küllalt rikas, et
võin teenida mõlemaid jumalaid.“
Tema poeg ja sellele järgnev valitseja
Tapani (*István*) Püha (vürstiks 997—
1000, kuningaks 1000—1038) olid
juba kristlased südamegi poolest.
Ta keelas paganusjumalate-teenistuse
trahvi ja karistuse ähvardusel ära,
asutas kogukondi, kirikuid, kloost-
reid ja koole ja läks ka ise missio-
nitööle. Tema läbi muutus kogu Un-
gari ristiusuliseks paari aastakümne
jooksul. Edurikka töö pärast läki-
tas talle tookordne paavst, Sylves-
ter II, kuningakrooni ja kaksikristi
ja teadustas: „Mina olen ainult
apostlite järeltulija, kuid sina oled
õige apostel.“ Sellest ajast alates
nimetatakse Ungari kuningaids „apos-
tellikeks kuningaiks“ (*apostoli királi*).

Ungari keskaja lõpul.

Risiusu põhinemise järele Ungari
ajalugu on olnud eriti vaheldusrikas.
1000—1301 aastate vahel valitsesid
Arpád-suguvõsa kuningad. Nende
seast on mainitavad Ladislaus (*Lás-
zló*) Püha (1077—1095), kes vallutas
Kroatia ja Slavonia ja keda valiti
esimeste üleeuroopaliste ristisõja-
käikude sõjapäälilikuks, kuid oota-
matu surm takistas talle selle erilise
auülesande vastu võtmist. Tema järel-
tulija, Koloman Kirjasõber (*Könyves
Kálmán* 1095—1116), liitis Dalmatia
Ungari külge. Viimaselt nimetatud

kuningas oli esimene kogu maail-
mas, kes lõpetas nõidade põletamise
tuleriidal ja laskis kuulutada kogu
riigis: „nõidu pole olemaski.“

Kuningas Béla IV (1235—1270)
valitsuse ajal 1241—1242 a. tungisid
mongoolid maale ja hävitasid 9/10
Ungari rahvast. Kuid mitmete kun-
ingate valitsedes (1301—1325) Un-
gari rahvas tugevnes uuesti ja Lud-
vig Suure (*Nagy Lajos* 1342—1382)
ajal oli nii võimas, et kolm merd,
nimelt Must-, Ida- ja Aadriameri
(Neapolist saadik) uhtusid Ungari
rajasid. Tema tütre mees Sigismund
(*Zsigmond*), kes valitses 1387—1437 a.
Ungari kuningana, valiti saksa keis-
riks (1410). 20 aastat pärast Sigis-
mundi sai Ungari kuningaks Matias
Õiguseharrastaja (*Igazságos Mátyás*
1458—1490), ka Matias Corvinuseks
nimetatud, suur teadusearmastaja ja
humanist Ungari troonil, kes vallutas
Bosnia, Serbia, Bulgaaria, Rumeenia,
Böhmi, Austria, tegi Viini Ungari
päälinnaks, pani aluse rahvaseliidule
(*congregatio nationum*) tema
praeguses suunitelmas, asutas too-
kordse suurima raamatukogu ja Poz-
sonyia ülikooli, kus Regiomontanus-
nimeline professor õpetas juba 100
aastat enne Galileid: „Päikene ei
liigu, vaid maa!“ Selle kuninga
mälestust ülistab veel praegugi kõ-
nekäänd: „Kuningas Matias on sur-
nud, õiglus on ära“ (*Meghalt Mátyás
király, oda az igazság*).

Sõjad türklastega.

Juba enne kuningas Matiasse va-
litsusaastaid algas 300. aastane sõda
türklaste vastu. Neis sõdades võit-
les suurima eduga János Hunyadi,
kelle võiduka sõjakäigu mälestuseks
türklaste vastu (*Belgrad* 1542) heli-
satakse kirikukellu keskpäeva ajal
kogu maailma rooma-katoliku kiri-
kutes. Kuid hiljem käändus sõjaõnn,
ja a. 1526 õnnetult lõppenud Mohácsi
lahingu järele langes suurem osa
Ungarit 145 aastaks türklaste ikke
alla. Järelejäänud Ungari valis omale
kuningaks Austria keisri Ferdinand
I-se, et kaitset saada türklaste vastu.
Sest ajast algab Habsburgide soo
valitsus Ungaris.

Sõjad Austriaga.

Austria abist ei olnud kuigi palju
kasu. Austrialased pidasid Ungarit

vabaks saagiks ja toimetasid rööv-
refki ungarlaste vastu. On üsna loo-
mulik, et ungarlaste kibedus uuesti
üles leekis. Austria vastu peetud
võitlustes olid silmapaistvamad kan-
gelased Imre Thököly, István Bockay,
Hábor Bethlem (Gustav Adolffi liit-
lane 50-aastasest sõjas) ja Ferenc
Rákóczi II, kes kõik mitu korda löid
veriselt austrialaste vägesid. Minge-
suguse iseseisvuse saavutas Ungari
idaosa, Transsilvania (*Erdély*), kelle
ühest ungarlasest vürstist, Istvan
Báthoryst (1571—1576) tuli hiljem
Poola nimekam kuningas. Ka Eesti
kuulus sel korral ungarlaste valitsuse
alla, Poola sellekordsena osana.
Kuid lõpuks võitis Austria arvutu
ülivõim ja türklaste lõpuliku paqta-
mise järele olid ungarlased sunnitud
tunnustama Habsburgi soo meespool-
seid liikmeid Ungari päranduslikeks
kuningaiks (1687); mõned aastaküm-
ned hiljem tehti sääduslikuks, et ka
Habsburgi soo naisliikmed pärivad
Ungari valitsustrooni (pragmatica
sanctio 1723).

Ungari vabadusvõitlus.

Sellejärele tuli pikk rõhumisaeg,
kuid ungarlased pidasid omi seis-
kohti ka sel ajal. Ungari päästmine
oli krahv István Széchenyi teene.
Ta tegi pikke reise välismaile, et ko-
guda ülesehitamistööks kogemusi.
Pöördes tagasi kohtas ta ühe prants-
lase, kes küsis, mis arvab Széche-
nyi Prantsusmaast.

— *La France est jolie* (Prantsus-
maa on ilus) — vastas küsitav,

— *Et l'Angleterre?* (Ja Inglis-
maa?) — küsis prantslane edasi.

— *L'Angleterre est majestueuse*
(Inglismaa on ülev).

— *De majestueux à ridicule il
n'ya qu'un pas* (Ülevast naeruväär-
seni on ainult üks samm) — tähen-
das kade prantslane, tähendades tun-
tud kõnekäändu.

— *Oui monsieur, le Pas-de-Calais*
(Tõsi, herra, see samm on Calais-
kanaal) — vastas krahv vaimukaks
lõpupisteks (prantsuskeelne *pas* täh-
hendab nii *sammu* kui ka *kanaali*).

Krahv Széchenyi suunitelm oli
lai ja põhjalik. Ta asutas Ungari
Teaduste akadeemia (1825), tellis väl-
jamaalt masinaid, chitas paleesid,
sildu, raudteid, tehaseid ja lõbustus-
paiku ning meelitas ungari ülimuse ja

Soome-Eesti.

Me purjeka sama kaks purje,
Kord oksa kaks ühisel puul;
Toob hetki meil rõõmsaid ja kurje
Meid liigutav ühine tuul.

Meid sidunud saatus ja veri.
Meil suunitlus ühine — kohus,
Kui rahulik ilutseb meri
Ja lainete heitlikus ohus.

Kaks — ruumis meid vahemaa jagab, —
Kaks — muutlik on ajaloo reis,
Kuid tahtmine nooruse tagab,
Et ühine hingus on meis!

Vilmar Adams.

rikkad Ungarisse tagasi, et nende varanduste sissetulekud kulutataks Ungaris, ja et maa sel moel majanduslikult kosuda võiks. Järeldused märgati pea. Juba 1848. a. alustas vaimiliselt ja majanduslikult kosunud Ungari noorsugu Lajos Kossuthi kõnedest ja Sándori Petőfi lauludest vaimustades võitlust Austria ja kümnekonna rahva vastu. Innustus oli nii suur, et Sándori Rózsa, kuulus röövlipäälilik ilmus sellesse väkke kogu oma salgaga. Kuigi nad põlnud muuga varustatud kui lassotaolise hiiglapütsiga (*karikás*), said nad austria ratsaväe hirmuks. Kahekümne meetri päält võisid nad heita oma piitsa austria ratsameeste keha ümber, siis tõmmati piits tagasi ja järgmisel silmapilgul vähkres ratsamees maas ja ta oma hobune tallas ta surnuks. Ungari armee kindral Arthuri Görgeini juhatusel (suri paar aastat enne ilmasõja algust) võitis kõikjal ja oli juba minemas Viini pääle, kui venelased määratute väehulkadega kiirustasid hädasolevale Austriale appi. Ungari vabadussõda sumbutati (Világos 1849), kuid ungarlased ei paindunud. Nad ei maksnud makse, ei hääletanud riigiesituse valmistel, ei läinud sõjaväkke, ei võtnud vastu riigiameteid (*resistentia passiva*). Ja kui külla koolis tuli maha võtta kirjutus „Isamaa enne kõike!“ ja panna selle asemele teine mingi erapooletuma lausega, siis palus küllavanem luba tarvitada selle asemel kaht grammatika muudete ni-

metust „*Præsens imperfectum, futurum perfectum*.“ Austrianlased kiitsid hääks narri, kuid nähtavasti hädaohutu palve. Ja küllakond rõõmust nuttes luges iga päev seda päälkirja. Nad teadsid, mis see tähendab: „*Ebatäieline olevik, täiuslik tulev aeg!*“ Ungarlased joosid Itaalia (*Solferino* 1859) ja Saksamaa (*Königgrätz* 1866) väkke ja võitsid nende abil Austria. Ungarlaste ohvrimeelsusest ja Ferenc Deáki, Ungari suurima poliitiku, teenetest saavutati Ungari vabadus uuesti (1867) uniooni kujul Austriaga.

Maailmasõja tagajärjed Ungarile.

1914. a. puhkenud maailmasõja tagajärjed on üldiselt tuntud. Ungari 21 miljonist elanikust jäi järele 8 miljonit. Ungari maa-ala vähenes 325.411 km²:st 92.700 km²:ks. Endise Ungari vägevad mägestikud, hiigla põlismetsad, kulla-, hõbeda-, raua-, vase- ja soolakaevandused lahutati Ungarist. Maa põhjaosa liideti Tšekkoslovakkia, idaosa Rumeenia, lõunaosa Lõuna-Slaavia ja lääneosa Austria külge. 3½ miljonit puhastverd ungarlast ja 2 miljonit ungarikeelt täielikult kõnelevat muulast sattusid uute riigimoodustuste alamateks. Pozsony, Ungari muistsete riigipäevade asupaik, Visegrád, kuningas Matiasse suvipaik, Kassa, Ferenc Rákóczi hauavõlvi valvaja, Kolozsvár, Transsilvania igivana kultuurikesk-

koht, Nagyvárad, Ladislaus Püha kindlus, Gyulafehérvár, Ida-Ungari viürstide kogumispaik, Temesvár, Szabodka, Ujvidék, Zombor, Lõuna-Ungari nimekad külluserikkad põlluhariduskeskused põhiungarlise rahvaga ei kuulu enam Ungarile.

Ungari linnad.

Piiridelt näpistatud Ungari päälinnaks on Budapest, Euroopa vägevaimad suurlinnud, rajatud Doonau mõlemale kaldale, toredate ehituste ja vaimustavate väljavaadetega. Selle rahvaarv tõusis 1920. a. 1.227.000 hingeni. Tema tähtsamaid nähtusi on eriti kuulud kuninglik loss, parlamendihoone, linnapiiestee, Margareetasaar, Doonau paremal kaldal asuvad suvilad, 12. suurt teatrit ja n. umbes tuhande üm. er teisi hiilgeehitusi, mida esitavad näit. Gellért ja Hungaria hotellid ning suurjooneliselt sissesäetud supelusmajad. Suuremad maakondade linnad on: Szeged, Debrecen, Kecskemét, Hódmezővásárhely, Miskolc, Győr, Pécs, Békéssaba, Nyiregyháza, Szombathely, Sopron, Székesfehérvár, Gegléd ja Nagykőrös. Riigis on 4 ülikooli: Budapestis, Szegedis, Debrecenis ja Pécsis. Üliõpilaste arv on kokku 18.000 hinge ümber. On loomulik, et see määratu hulk ei kuula õpinguid mitte ükski Ungari enese tarvete jaoks, vaid oluline osa neist moodustab Lõuna-Slaavia ja Rumeeniagi haritlaskonda.

Suomalaisille vieraille.

Ne päivät, jolloin olette luonamme, sisaret ja veljet, ovat meille riemusta rikkaita juhlapäiviä. Kuitenkaan ne päivät eivät ole ainoastaan juhlimesta varten, vaan ne päivät ovat omistatud vakavalle mietiskelylle.

Selvitkoon meille nuorille yhä enemmän, mitä me merkitsemme toisillemme. Heimo-aate ei ole ainoastaan kaunis sana eikä heimoklubien eriala. Se velvoittaa meitä kaikkia: oikeistolaisia, vasemmistolaisia, yhteiskunnallisia henkilöitä ja boheemeja, individualisteja ja sosialisteja. Uskollisina omalle aikakaudellemme, emme voi, emmekä tahdokaan toistaa menneisyyden säveliä. Meidän isillemme oli heimo-aate, heräämisajan pyhäpäivä-iloa. Tarpeellisella kunnioituksella muistellesamme näitä aikoja, toteamme, että heräämisajan pyhäpäivät ovat ohi. Meidän tehtävämme on juhlia Suomi-Eestin arkipäiviä. Sentähden on myös meidän heimotunteemme toisellainen, kuin isiemme. Toisellainen, mutta on kuitenkin olemassa.

Niinkuin edellisellä, niin on myös nykyisellä polvella heimo-aatteensa. Uskokaa se ja kertokaa se myös kotiin jääneille veljille ja sisarille. Joka in en eestiläinen sivistynyt on myös Suomen-ystävä. Muita ei ole. Eikä toisin voikaan olla, sillä heimotunne on meillä sydämen ja järjen yhtymä. Sydämen siksi, että jokaisen suurimmankin kosmopoliitin ja boheemin veri on lopulta sittenkin sakeampi kuin vesi. Järjen sentähden, että meitä ei sido ainoastaan menneisyys, vaan etupäässä juuri tulevaisuus. Meidän kulttuurimme ja olemassaolomme ovat ajateltavissa ainoastaan yhdessä. Ainoastaan tehtaviemme yhtenäisyys takaa niiden menestyksen. Ja ellemme tahdo olla valkeita neekereitä, täytyy meidänkin äänemme kuulua kulttuurikansojen kuorossa. Mutta se ei ole saavutettavissa erossa. Meitä on liian vähän, voidaksemme sallia itsellemme eriävien teiden yleellisyyttä. Yksikään sivistynyt eestiläinen ei toivo oman pienen kansansa katoamista eikä oman armaan kulttuurinsa häviötä.

Sentähden täytyykin jokaisen eestiläisen olla Suomi-ystävä. Samasta syystä täytyy suomalaisen olla Eestin-ystävä. Meillä on yhteiset tehtävät täytettävänäme tällä historiallisella hetkellä ja tällä paikalla — Euroopan kulttuurin itäisillä rajamailla.

Peräisin saman puun oksista, olemme nyt kaksi purjetta samalla purrella historian laajassa meressä. Meri on tänään rauhallinen, huomenna voi siellä myllertää myrsky. Mutta tulkoon mitä vain, työntä tai myrskyä. Jos tahdomme päästä eteenpäin, täytyy saman tuulen kuljettaa meitä. Meitä, saman purren kahta purjetta.

V. Adams.

Höimualbum.

Tartu üliõpilaskond andis välja II-ks Soome-Eesti üliõpilaspäevaks albumi, mis tutvustab höimutöö seniste tagajärjedega ja sisaldab muidki Soome, Eesti, Ungari ja vähemate sugurahvaste kohta käivaid kirjutusi.

Sisu: Luuletusi: Eino Leino: 3 höimuluuletust. P. Voolaine: Üheks pereks. Dr. M. J. Eisen: 3 soomesisulist luuletust.

Artikleid: J. Tõnisson: Soome-Eesti lähenemine reaalpoliitilisest seisukohast (kaine, kuid optimistlik seisukorra hindamine, mõnelgi korral õige õsiste ja kibedate sõnadega).

M. J. Eisen: Soome ja Eesti üliõpilaste esimeste kokkupuutumiste kohta.

J. Aavik: Soome-Eesti höimlus ja keeleuendus (leidlik kirjutus, lõõkartikkel — alb. toim tähendus).

Höimutöö ja karskusküsimus: kirj. prof. Laitinen, V. Ernits, dr. P. Tuovinen, ü. K. Laja. Höimutöö: Ak. Höimuklubi. Kirjut. E. Päss.

Soome üliõpilaskonnad. Helsingi ülikool. Turu Soome ülikool. Helsingi Kauppakorkeakoulu.

I Soome-Eesti üliõpilaspäevad. Kirj. Eino Parikka.

Prof. Ilias Bragon-Bey: Turaani liikumine Türgis.

Jaani Järve: Kirik ja höimuküsimus.

M. Lepste (liivlane): Suvi Liivi rannikul.

P. Voolaine: Lutsi ja Koiva eestlased.

J. Faragó: Ungarlaste elust väljaspool Ungarit.

V. Ernits: Höimutöö põhiküsimusi. Andmeid Venemaal asuvate höimlaste elust j. n. e.

Album sisaldab 20—30 pilti. Artiklid on kas eesti ehk soome keeles, raskemate sõnade seletusega joone all.

Nigulas Käbin †

In memoriam.

21 aug. suri raskekujulisse veremürgitusse ja äkilisse kopsupõletikku stud. jur. Nigulas Käbin. Kogu ajakirjanduses ilmusid tema ootamata surma puhul soojad ja tunnustatud järelehüüded.

Nigulas Käbin sündis 30. I. 1905 Virumaal, Jõhvi vallamajas, kus isa tol ajal oli vallasekretäär. Õppis 1913—1923 Narva ja Tallinna alg- ja keskkoolides, 1923 a. sügisest Tartu ülikoolis, mille käesoleval õpiaastal kindlasti kavatses lõpetada. Magistritöö oleks tal juba käesolevaks sügiseks valmind. Keskkooli aastais võttis ta elavalt osa noorsooliikumisest Tallinna E. Koolinoorsoo Liidus ja E. Koolinoorsoo Keskliidus selle esimehena ja II Üleriiklise Noorte Püha peakorraldajana. On osa võtnud Noorseppade liikumisest selle algul. 1920 a. pääle oli

esperantistide ühingu «Espero» liige. Ülikooli astunult jäi endiselt agaramaks noorsootegelaseks, olles «Ludismaa» toimetaja, juhataja ning referent koolinoorsoo üleriiklisil kongressel jne. Üliõpilasena oli lühikest aega maa-alalises üliõp. koondises «Concordia», kust 1924 veebruaris lahkus ja samal semestril EÜS «Veljesto» liikmeks astus. Viimases kuulus mitu sem. järgimööda juhatusse ja tänavu kevadel valiti sügissemistri esimeheks. Veel käesoleval suvel, «Veljesto» III suvi-

konverentsil Heinastes ja Kihnul, refereeris ta oma kavatsusist eeloleva sem. kohta seltsi tegevuses. «V-o» edustajana kuulus ta eelmisse E. Üliõpilasseltside Liidu asem. kokku ja valiti selle kurikuulsasse juhatusse ühes ksvl ksvl H. Everti ja A. Hallikuga. Hiljem, kui konflikti tõttu EÜS-iga ühises nimekirjas valimistele minnek sai võimatuks, läks Käbin radik. üliõpilasseltside erinimekirja eesotsas valimistele ja valiti selle seltside-rühma esindajaks Üliõpilask. Edustusse, kus ta hoogsat tegevust avaldas. Ta oli üks Kultuuritahtelise Noorpõlve Koondisse mõttealgatajast ja asutajast ja oli selle tegevaim liige, kuuludes juhatusse ja hääle kandja «Ludismaa» toimetusse. Üliõpilasena kuulus ta veel Üliõpilaskarskusühendusse, oli tegev Noorsoo Karskusliidus (nii juhatas veel jaäänd. jõuludel N.

Karskusl. noorsootegelaste kursust) ja oli Karsk. keskoimkonna liige. Kõnelejana ja referendina noorsooliikum., karskustöö jne. alal on ta üle maa lugematuid kordi esinend. Lõpuks võttis ta veel osa parteitööst, kuuludes tööerakonna pahemp. tiiba.

Nigulas Käbin oli teoimene puhtamail kujul. Ta töötulemused esinevad reaalseis saavutuisis noorsoo-, karskus- ja üliõpilaskliikumise alal ning väga edukas ülik. töös. Temas oli seda nii väärtuslikku loovat, organiseerivat, liikumapanevat jõudu. Ta isikus oli nii palju pinevat energiat, mis nagu kiirgas ja elustas teisedki. Seepärast oli usku temasse ja see usk ei petnud kunagi. Tal oli pääle muu isiklikku suggestiivset, despooset mõju, nagu kõigil tahte inimesil. Aga et see oli suunat idealistlikult, demokraatlikult, siis oli see talle uueks suureks plussiks.

Inimesena oli ta ikka lihtne, otsekohene ja äärmiselt aus. Kõik kordaminekud polnud suutnud teda rikkuda. Ühtviisi lihtsaks jäi ta kõigi vastu. Ei mingit tehtud ega kunstlikku polnud ta olekus.

On imestada, kui palju ta oma 21 aastaga oli suutnud.

Selle väärtusliku elu ootamatu lõpp mõjus põrutavalt. Kui nõrkeb mõni haiglane ja elustüdinud hing või kustub töömees oma elutöö lõpul — siis tundub see asjade käigus loomulik ja paratamatu. Aga suurte realiseerimata lubaduste algul langeda, kõige paremate dispositsioonide juures kustuda, see on mitmekordselt traagiline.

Hää veli! Unustamatu sõber! Ilus on mälestus sinust.

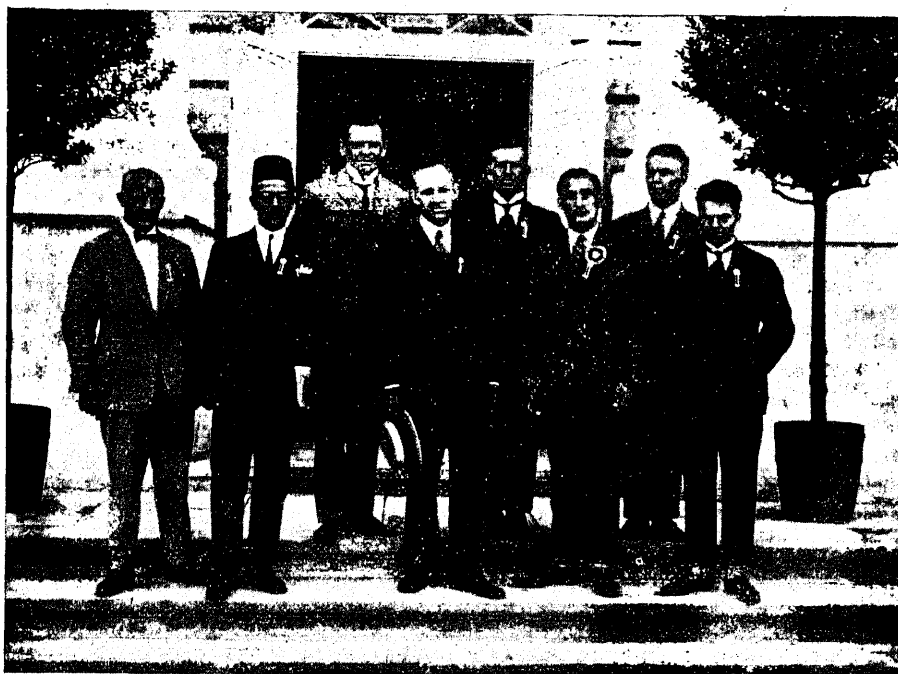
August Palm.

3. üleilmne üliõpilaste karskuskongress Tartus 24—26 juulil 1926.

Üleilmne üliõpilaste karskuskongress, mis asutatud 1921 aastal Lausanne'is 16. üleilmse karskuskongressi ajal, pidas ühenduses 18. üleilmse karskuskongressiga oma kolmanda järjekorralise kongressi Tartus käesoleval suvel. Kuna möödu-

nud kongressi meie üliõpilaskonna ja Karskusliidu toetusel ja Eesti Üliõpilaste Karskusühenduse agaral korraldusel kohapääl pikemat aega ette valmistada võidi, kujunes ta kaugelt suurejoonelisemaks eelmistest kongressidest

niihästi osavõtu rohkuse kui ka küllalt mitmekesise kava poolest Peeti kongress nagu teada meie uues üliõpilasmajas, saades sellega teatud määral me uue kodu esimeseks pühendamiseks. Osa võtsid kongressist esitajate kaudu Eesti

Üleilm. üliõp. karskusliidu rahvusvaheline komitee.

Vasakult: E. Tubel — Läti, Derviſ M. Korkut — Jugoslaavia, E. Paarmann — Saksa, H. S. Warner — U. S. A., G. A. Fröholm — Norra, K. Laja — Eesti, A. Suonio — Soome, A. Levanas — Leedu.

poolt järgmised organisatsioonid ja keskkorraldused: Tartu Üliõpilaskond — A. Millerson, Tallinna Tehnikumi Üliõpilaskond — N. Olli, E. Üliõpilaste Karskusühendus — K. Laja ja Th. Männik, E. Noorsoo Karskusliit — A. Elango ja A. Peets, Kristlik Naisüliõpilaste Ühing — V. Prost ja M. Sirge, Eesti

Üliõpilaste Selts — J. Kimmel, Eesti Naisüliõpilaste Selts — M. Reim ja H. Otto, Korp! Liviensise karskuskoondis — V. Sirgo, Ü. S. Raimla karskuskoondis — P. Väljaots, Ü. S. Ühenduse karskuskoondis — D. Mäelo, Soc. Vicinia — J. Treufeldt. Esitatud oli üldse 13 maad 81 osavõtja kaudu. Pääle

nende võttis kongressist osa 31 kuulajat ja mitmed meie ja välismaa ajakirjanikud. Üksikute maade järele jagunevad osavõtjad järgmiselt:

Eesti — 46
Soome — 11
Leedu — 7
Läti — 5

Üliõpilaspäevadele

on tulnud tervitusi mitmelt poolt. Meil on saanud võimalikuks avaldada ühe Eestis tuntuma ja lugupeetuma hõimutegelase, Tartu Ülikooli endise arkeoloogia professori, Dr. A. M. Tallgreni tervituse, mille ta läkitab Soomest.

Tartu Üliõpilaskonna Juhatusel.

Sellest suurest aust, mida Tartu Üliõpilaskond on mulle näidanud, saates mulle aukaardi II Soome-Eesti Üliõpilaspäevast

osavõtmiseks, avaldan oma sügavat tänu. Soovin „päevile“ hääd kordaminekut. Meie, kelle elu on juba üle poole tee ja kes juba oleme eland ning teind selle, milleks meil jõudu oli, jälgime elava huviga Teie algatusi ja tööd. Me ootame Teie töö ja tuleviku vilja, lootes, et Teie nooruse vourused kestavad Teie elu juhtnõõrina ka siis, kui Te kord olete meie riikide juhatajaiks. Meie loodame et Eesti ja Soome Teis loovad suurmehi, kes suudavad pakkuda rohkem kui meie oma ja teisile rahvaile; mõtteid, üleslei-

dusi, uurimusi, kunsti, luulet ja sotsiaalsed hääd. Kui „päevad“ loovad positiivset meeleolu, siis las nad elagu! Las nad annavad osavõtjatele suuri mõtteid, äratavad hääd tahtmist, laia inimlikku sallivust kõigi rahvaste vastu, kuid selle kõrval põlevat armastust selle parema vastu, mis meie rahvastes on ja elab. Siis saame suurteks rahvaiks!

Helsingis, 14. 9. 1926.

A. M. Tallgren.

Rootsi — 2
 Poola — 2
 Saksamaa — 2
 Norra — 1
 Ungari — 1
 Austria — 1
 Šveits — 1
 Jugoslaavia — 1
 Am. Ühisr. — 1.

Kongressi avas 24. juul. kell 15.30 m. kongressi korraldava toimkonna esimees K. Laja järgmise kõnega: „Väga austatud kv! kv!, väga austatud daamid ja härrad! On eriline au võida teile edasi anda parimaid tervitusi 3. järjekorralise üleilmlise üliõpilaste karskuskongressi korraldava toimkonna poolt. Mul on seda suurem rõõm teid, kokkutulnuid kõigist maadest võitlemiseks kõrge aate eest, tervitada võida karskete Eesti üliõpilaste nimel, et käesolev kongress esimeseks seesuguseks suursündmuseks on Eesti karskeile akadeemilistele kodanikele, päälegi on meil õnn nii rohket arvu naabermaade ksv! ksv! oma külalistena näha. Kongressi korraldava toimkond on omad paremad lootused käesoleva koosoleku päale pannud. Meie karsketele akadeemilistele kodanikkudele on käesolev koosolek seda tähtsam, et võime tutvuda vanemate kultuurmaade ksv! ksv! saavutustega. Mele omal kodusmaal oleme alles teerajajaks. Kuigi käesoleva kongressi programmis ei ole pakkuda suudetud nii palju, kui on tahtud, julgeme loota, et lugupeetud kong-

ressi liikmed meist aru saavad ja meie vastu häätahtlikud on. Meid kannab ju noorustuli! Meid ühendab rohkem kui ühtki teist seltskonna kihti ühine ennastalgav püüd kõrgete paleuste poole! Kui peaks puudusi tulema me ettevõtte sisulises küljes, siis katame selle oma üleva tahtega. Mis jääb väljendamata sõnas, seda mõistab meid ühendav noorushing. Ksv! Ksv! meie käes on rahvaste tulevik, meist sõltub kultuuri arengu edaspidine suun! Kandku meid see teadmine, olles kokku tulnud Emajõe Atheena kaunimail suveajal võitlemiseks inimkonna suurima vaenlase — Bacchuse vastu!

Sellele järgnesid tervitused: Eesti poolt Üliõpilaskonna nimel A. Õunapuu, Tehnikumi üliõpilask. nimel N. Olli, Noorsoo Karskusliidu nimel A. Peets, Koolinoorsoo Keskliidu nimel P. Kanarik. Kirjalikult oli tervituse saatnud Prof. M. J. Eisen. Kongressi presiidiumi valiti maade esitajate kogu poolt: presidendiks K. Laja — Eesti, viitsepresidentideks: H. S. Warner — U. S. A., P. Tuovinen — Soome, A. Bergmann — Läti, A. Levanas — Leedu, Dr. Th. Dahlgren — Rootsi, ing. G. A. Fröholm — Norra, T. Olpinski — Poola, K. Bernau — Saksa, Dr. M. Oetli — Šveits, J. Farago — Ungari. Dr. R. Smola — Austria, D. M. Korkut — Jugoslaavia. Sekretäariks valiti Ed. Tubel — Läti, abiks P. Pakarklis — Leedu.

Referentidena esinesid Dr. L. Har-

maja — Soome — Sotsiaalalkohologia ülikooli õppeainena; prof. dr. med. A. Rammul ja dr. S. Lind (Tartu) — Võistlustööd alkoholküsimuse kohta ülikoolides; prof. dr. T. Laitinen (Soome) — Alkoholküsimuse käsitlemine arstiteaduskonnas; prof. J. Köpp (Tartu) — Alkoholküsimuse käsitlemine usuteaduskonnas; cand. jur. K. Bernau (Saksamaa) — Alkoholküsimuse käsitlemine õigusteaduskonnas; dots. V. Ernits (Tartu) — Alkoholküsimuse käsitlemine filosoofiateaduskonnas. Viimane osa kavast oli määratud karskusküsimusele üliõpilaskondades. Ülevaatliku ettekandega esines siin Üleilmlise Üliõpilaste Karskusliidu sekretäär H. S. Warner. Prof. Uhde Austriast rääkis üliõpilaskarskustöö põhimõtetest ja karskusselgitustöö metoodikast. Järgnesid üksikasjalised ülevaated eri maade üliõpilaskarskustöö seisukorral. Kõige paremini on organiseerimine läbi viidud Šveitsis, kus 480 organiseeritud karsklaste-üliõpilast töötab lähedas kontaktis keskkoolinoorsooga. Üks vanemaid liikumisi on Soomes, kus Üliõpilaste Karskusühenduse liigete arv on 60% kogu üliõpilaskonnast, meil on see 20%. Lätis — 1/20% Arvestades kogu karskete üliõpilaste perega (umbes 300) saame ka meil 60% koguarvust. Pike-malt üksikasjade juures peatada ei ole siinkohal võimalik. Liidu põhikirja järele valiti kongressil Üleilmlisele Üliõpilaste Karskusliidule uus juhatus, mille koosseis kujunes:

Noor-üliõpilane ja vana-tudeng.

Sügis tuli kätte, tõbine ja kol-lane, nagu vana eit, kes hambaid valutab, või just nagu tudeng, kes eelmisel õhtul tublisti klaasi põhja oli vaadanud.

Ühes sügise tulekuga pakkis isatalus kokku noor tudeng kõik oma võimütüd ja lambalihaosid, tõmbas selga vastse, varblasehalli, villase vammuse valgete triipudega, mis algasid ülevalt kukla pealt ja ulatusid alla kuni alumise ääreni. Sai isa käest kokkukeeratult ja sirgeks triigitult kolm tosinat sajamargalisi ja natuke veel peenemat raha, mida kästi

„ilusti alles hoida“, seadis nina tuule järele ja sõitis Tartu.

Sama rongiga sõitis Tartu ka vana-tudeng, väsinud ja tujust ära, pea tarkust täis, silmad selle ilma elu peale kõõrdi, nagu ei olekski tarvis otse vaadata, vaid nii kuidagimoodi poolviltu.

Ja sattusidki istuma üksteise vastu nagu A ja O. Kuristik oli esialgu nende vahel. A-l oli ammu juba valge üliõpilasmüts valmis ostetud ja see oli suve jooksul suurest kuumusest ja heina-teost juba kaunistigi pleekinud. O-l ei olnud aga juba mõnd aega enam igatsust valge ja pleekimatu järele, tema pea oli seestpoolt igasuguseid hieroglüüfe ja konksu-

sid täis nagu futuristlik maal, või nagu unistuste saar. Suurest tarkusest ei viitsinud ta rääkidagi, vaid mõhatas ainult korra, kui viisakas ja kräbe noor-üliõpilane talt järele küsis, et „kas võib siia Teie vastu listet võtta?“

Et aga reis väga pikk oli ja noor üliõpilane otsekohe, niikui ta rongi istus, igasugusest teadusejanust üle hakkas voolama, nagu Sokrates, kes ei tea midagi, aga tahab teada kõik, sellepärast ühe koha peal rahulikult istuda ei maldanud, vaid alatasa pinki nühkis, kord ülles kolmandale riitulile, kord pingi alla vaadates, siis sai vana tudeng oma ükskõiksusest lahti raputatud ja fikseeris oma

President dr. C. C. Weeks — Inglismaa
Viitsepresident K. Laja — Eesti
Sekretäär H. S. Warner — U. S. A.
Abisekretäär Ed. Tubel — Läti
Kassapidaja A. Soininen — Soome

Kongressil peetud läbitäkkimiste tulemused võeti kokku resolutsioonidesse, millest üks osa käsitab karskusõpetuse korraldamist ülikoolides, teine osa üliõpilaste karskustöö organiseerimist. Esimene osa, kuhu kuuluvate resolutsioonide teostamine ei kuulu Üleilmlise Üliõpilaste Karskusliidu ülesannete hulka, esitati vastuvõtmiseks 18. üleilmlisele karskuskongressile; teises osas on fikseeritud Liidu seisukohad töökorraldamise alal.

I.

3. üleilml. üliõp. karskuskongress Tartus esitab 18. üleilmlisele karskuskongressile alljärgnevad resolutsioonid (tehtud istangul 26. juulil 1926) palvega, need omastada ja need resolutsioonid, vastavalt nende iselaadile edasi anda teadmiseks ja asjaomaseks arvestuseks kõigile ülikoolidele, kõigi maade tehnilistele ja muile kõrgemaile õppeasutustele.

1. 18-al üleilmlisel karskuskongressil koondunud akadeemilised ringid, teadlikkudena joovastavate jookide hävitavast mõjust kõikides maades nii isiklikus kui ühiskondlikus elus ja patoloogilistel, kriminaalsetel, moraalsel, majanduslikudel ja muil alakondadel põhjustatud kahjust, peavad tungivalt hä-

davajaliseks alkoholiküsimuse põhjalikku käsitust kõikide maade õppiiva noorsoo keskel.

Selles äratundmises esineb kongress ettepanekuga pöörata eelnimetatud õppeasutuste poole palvega:

a) arstiteaduskondades korraldada vastavaid loenguid prof. dr. Laitise (Helsinki) ettepaneku järele;

b) õigus- ja riigiteaduslikkudes fakultetid üldsotsioloogia piires korraldada loenguid sotsiaalkaholoogiast dr. Harmaja (Helsinki) esitatud kava järele;

c) teistes teaduskondades vastavate õppeainete käsitusel järjekindlalt tähelepanu juhtida alkoholi küsimustele;

d) kõikide teaduskondade üliõpilasile eelnimetatud loengute kuulamist mitte üksi soovitada, vaid võimalikult teha sunduslikuks.

II.

1. Kolmas üleilmline üliõpilaste karskuskongress Tartus. konstateerib rahuldustundega tõsiolu, et karskusliikumine viimaste aastate kestel kõikide maade üliõpilaskondades järjekindlat tõusu võimalikkude abinõudega senise edu saavutusi arendada üldiseks, lõpulikuks võiduks inimsoo vaenlase — alkoholi vastu.

2. Samaaegu deklareerib kongress võitluse teise inimsoo vaenlase — tubaka vastu, täiesti eitades ja hukka mõistes suitsetamist, mis samuti kui alkohol inimese organismi päale hävitavalt mõjub.

3. Eesmärkide saavutamiseks tunustab kongress järgmised põhilaused:

a) Kõikide maade karsked üliõpilased seavad eesmärgiks täiskarskuse idee levitamise, aluseks võttes täiskarskuse nõuetele vastavad eluviisid.

b) Iga üksiku maa karsked üliõpilased koonduvad omavahel kohalikeks koondisteks, mis omakord ühinevad keskkondides.

c) Kõikide maade üliõpilaste keskkondised peaksid ühinema Üleilmlises Üliõpilaste Karskusliidus, kes sidet peab kõigi maadega ja juhiseid annab üldises üliõpillaskarskusliikumises.

Märkus: Maad, kus keskkondis puudub, võivad olla Liidus esindatud üksikkoondise kaudu.

d) Kõikide maade ülikoolides on hädavajaline korraldada karskusloenguid ja vastavaid eksame.

e) Soovitav on kõigis ülikoolides alkoholiküsimust käsitada igas teaduskonnas ulatuses, milles lubab seda teaduskonna üldprogramm.

4. Silmas pidades kõigi võimalikkude vahendite tundmise tähtsust aktiivsel karsklasel alkoholismivastases võitluses ja tarvet osata teostada igasuguses olukorras, on tarvilik võimaldada ksv! ksv! tutvuneda teiste maade üliõpilaskarskusvõitluse saavutustega ja olukorraga kohapääl. Üliõpilaskarskuskondised peaksid võimaldama iga aasta teatud arvule välismaade kaasvõitlejaile karsklasile kohapääl kas prii ülespida-

vilu pilgu rahutule kaasnaabrile.

O: „Olete Teie aga rahutu vaim. Ega ei ole sellepärast mulle tarvis jala pääle astuda.“

A: „Kas mina astusin Teile jala pääle. Vabandage! Kuidas ma seda astusin; mitte ei oska ette kujutada, et oleksin astunud.“

„O: Teie astusite mulle jala pääle, või ei astunud. Ükspuhas, see ei ole ka tähtis. Kui Teie niiviisi liigutate, siis võite kergesti mulle jala pääle astuda.“

A: „— — — —!??“

O: „Näha ongi, et olete alles algaja, n. n. alles päris noor verivärske võsu. Mida Teie siis säääl oma studiumiks olete kavatsenud valida?“

A: „Oo, ma kavatsen kõigepäält õppida filosoofiat, siis veel kirjandusteadust ja kunstiteadust, mõtteteadust (s. ongi küll filosoofia) aga ma mõtlen hingeteadust. Kõigepäält aga ikkagi filosoofiat. See on niisugune lai ja sügav aine ja avab määratumad silmaringid kõikidesse sügavamatesse küsimustesse, mis ühele intelligendile inimesele tarvis lähevad.“

O: „Hmm! Ei soovita, sugugi ei soovita! Mina õppisin ka filosoofiat esimesel semestril, noormees, aga nüüd on mul juba teine fakultet läbi. Ei ole filosoofiaga midagi pääle hakata praegusel ajal. See viib elust kaugemale. Peab aga elule nii

lähedale püüdma kui vähegi võimalik. Nii umbes juura või kaubandusteaduse ulatuses. Pettute, pettute peagi, noormees. Seda ütlen teile ette kui vana tudeng. Praegu sõidan just kaubandusteaduskonda lõpetama, et juura pääle üle minna.“

A: „Aga eksamite ajad on ju vist ammu möödas?“

O: „See ei tee midagi. Meid tuntakse! Tuleb ainult kantseleisse sisse astuda, paar seletust ja asi ongi korras. Kantseleides aetakse niisugused asjad, noor inimene. Või kuidas teiegi midu ülikooli saite kui kantselei kaudu. Säältkaudu peabki asju juhtima. Säält teatakse ja vastutatakse kõige

mise või muid soodustusi, et avaneks kergemad võimalused läbikäimiseks erimaade üliõpilaskarsklaste ja üliõpilaskarskuskoondiste vahel.

Kongress lõppes 26. juulil hilja õhtul.

Kongressi järele oli kõigi osavõtjate koosviibimine kohvilauas, kus ülev meeleolu haripunkti tõusis. Kaasvõitlejad lahusid kaasa viies kõige paremaid mälestusi ja värskendatud vaimustuse, mis kunagi ei kao.

K. L.

eest, ja ollakse kursis. Ma ütlen teile, kui sääli hästi asjad ei seisa, siis pole midagi päälle hakata ka professorite ja eksamitega. Ja ma ütlen, on mõned mehed, kes ei olegi kaugemale saanud kantseleist.

Noh, aga muidu, mis te muidu veel mõtlete ette võtta sääli kaunis alma materi linnas, meie Emajõe-hällis, Tartuensises?

A: „Vaadake, seda ei ole ma veel täiesti saanud läbi kaaluda. Teate, puudub veel alles õieti ülevaade. Peab katsuma ennem kohaneda. Seltskondlikku tegevust, seda ma mõtlen, seda peab hakkama harrastama: laulukooris või karskuskongressidel; või jälle seltside ja korporatsioonide vahelist võitlust. Õieti ma pooldaksin korporatsioone küll, aga, ma arvan, et on väga raske. Ja ma olen kuulnud, et korporatsioonidele käidakse kangesti kallale. Päälegi, mine tea, olen juba valge mütsi ostnud ja ka peaaegu terve suve otsa juba kandud. Peaks vist jäämagi seltside poolehoidjaks põhimõttelikult ja karskuse eest võitlema.

O: „Täiesti viltu, viltu mis viltu. Kes see's niimoodi harutab. Tahaks ja ei taha kah; oleks ja ei ole kah. See on niisugune sügav ilmavaateline küsimus, selles ei tohi kahelda ega kaksipidi mõelda. Kas üks või teine ilmaarmuta. Kas olete seltside mees, ja siis lööge pihta korpidel, mis

võite, kui ei ole, siis saate ise pihta, ja teie katsuge ainult haasimisega, ignoreerimisega, vahest, kui hästi läheb, ka duelleerimisega. Aga võib ka ilma selle ja ja teisetagi.

Mina ise näit. ei kuulu siia ega sinna, aga annan kah, kus aga saab, pihta. Niisugune on juba ükskord see üliõpilase vaim. Peaasi on, kui aga saaks kuidagi viisi vaimliselt tegev olla, „igamees seisku iseenda eest“. Kuraasi peab olema ilmtingimata, ja ka initsiatiivi. Nooruse käärivad mahlad peavad joosma tubli mehe soontes. Pää püsti eluvõitlustes, silm silma vastu. In hoc signo vincis, noormees.“

A: „Pean tunnistama, et ka mina olen kogu aeg sedamoodi tundnud ja mõtelnud. Ainult ei ole veel õiget juhust olnud, kuhu oma vaimlise energia töösse rakendada. Ei ole leidnud veel see-sugust suurt ülesannet.“

O: „Noh, las' ma teile räägin. See on peenikene kool. Tartus olete, siis ise näete. Las' ma teile ainult räägin, kuidas me viimasel semestril seda asja korraldasime.

Meid oli kokku kuus meest. Istusime Vanemuises, Laaban vanem, Laaban noorem, mina, üks stutser, üks vana maja ja veel keegi posser, pops mees, täitsa pops mees. Istusime Vanemuises, siis läksime Fogelisse, see oli tühi, ja siis läksime Segerlinki. Ja sääli istub meie naabruses niisugune konvent ja teeb meile hirmsasti viha. Ma ütlesin kohe, mul kargas hing täis, ja küsisin nii poolteist, et kui palju sääli lauas ka kaalu on, nii engros. Sääli tulebki meie juure üks pikk noorherra ja küsib, et kas mina midagi tema kohta ütlesin. Ütlesin, mis ma ütlesin, ma ütlesin, et see koht, kus ta seisab, peab olema sealt

kohalt tühi. „Ah tühi“ . . . Nii ta ütles. „Jah tühi.“ „Tühi“ . . . Ja siis läks lahti, oi sa Jumal. Ma ütlen, sääli samast kohast läks lahti see asi; see seisis teisel päeval veel ajaleheski. Nimesid küll ei nimetatud, aga ma ütlen, kuldsete tähtedega see peaks seisma akadeemilises ajaloos. Kõik aina lendas. Hurmav!

A: „Mis asja pärast see siis oli?”

O: „Mis asja pärast? Selle-sama asja pärast. Pääsi, on veel seda nooruse vaimustust; seda burši vaimu on palju; ei ole veel täitsa välja surnud. Ei kannata rõhumist mingisugust, vaid seisab oma au eest valvel kui lõugaja mõirkoer. Selles seisab rahva tulevik, isaisade kangus, noormees, kas sellest aru saate. Raske on, aga küllap taipate. Tulevane filosoof, siin Teile eksamiteem, millele täie hingega võiksite anduda.“

A: „Ma lõön nagu natukene segaseks. Ma nimelt mõtlesin veel . . . . . ka seda, laulukoor ja karskuskongressid . . . .“

O: „Õige! On ka seda. Kui vahel lööd mõtlema, kurvaks lähed, süda hakkab valutama. Milleks see, milleks see kõik? Kui riputad oma kandle remmelgate külge, langetad pää rüppe ja mõtled järele. Siis tõesti, lähed laulukoori ja laulaksid, laulaksid ilm-

Eesti üliõpilaskonna esitaja

Praaga konverentsil ksv! Elise Käer valiti CIE üliõpilasabi alalise komisjoni liikmeks.

Tähendatud komisjonil on laialdased ülesanded CIE ja Rahvusvahelise Üliõpilasabi (Y. S. S.) vahekorjade selgitamisel ja üliõpilasomaabi korraldamisel.

Enne 1927 a. kongressi astub komisjon kokku jaanuari kuul 1927 Poolas või Schweitsis.

*

Praaga konverentsi kestel töötas Elise Käer põhiseaduse muutmise komisjonis, mille ülesandeks oli põhiseaduse §§ kooskõlastamine CIE praeguste laialiste ülesannetega.

lõpmata, puhta, selge ingliahäälega. On niisuguseid tundmusi, noormees. Ka karskus on hää asi, täiesti soovitatav, järelemõtlemiseks. Olen ka ise karskuskongresside tegelane, üleilmlistegi. Mõttele, karske rahva päralt on tulevik! Kes ei peaks sellest veel paremini artu saama kui mina. Per aspera ad astra. Väsinud töömehe magus unistus. Otium reficit vires! Aga üldiselt, ma sellest karskusest siiski täiesti aru ei saa. Midagi nagu puudub. Midagi түsedamat, midagi sisukamat. Mul on ju täieliku võrdluse võimalused. Nii on minu ideaal siiski see, et mõlemad tuleks mõõdukalt pidada, nii karskust kui ka joomist. Sest on ju, selle järele kuidas tuju ja hingeline konjunktuur, tarvidus kord ühe kord teise järele.

Teie kuulake mind nüüd nagu üht vanemat inimest, kes teile esimest õpetust annab sellel uuel teerajal, kuhu te praegu tõttate astuma.“

A: „Ma tean küll. Olen Teile tuhandeks tänulik. Aga mu kõige suurem mure on siiski eksamid. Kõige muuga saab veel hakkama. Aga ma olen kuulnud, eksamid olevat need kõige raskemad.“

O: „Eksamid! Jah, Jumal paraku. Ma muutun kurvaks. Sellega pole ka mul õnne. Nii-pea kui ma laua taha istun, siis just nagu tina on pää täis. Niisugune raskus õlgadel, rinna pääl, kõhus. Vaevab alalõpmata ja rusub. Saatuse pilge, niisugune lah-tine mõistus, niisugune näojoon, pääümberrõõd, kõik nagu loodud eneseteostamiseks. Aga ei saa hakkama. Ei leia õiget punkti, just nagu ära oleks peidetud. Ja jällegi professorid, saaksid aru inimese hingelisest koosseisust, hindaksid selle järele, vaataksid, mis inimene sisemiselt väärt on, mitte mõne välise, lendanud lausekese pärast. Aga täitsa pimedusega löödud ja kitsarinnalised. Jah, eksamitega, nendega saab meil

mõlemil raske olema, nii minul, kui ka Teil, noor sõber.“

Jutt jäi säälkohal katki. Vana-tudeng pidi selle üle vaikuses järele mõtlema.

Siis rong saabus mürisedes Tartu. Ja noor-üliõpilase silmade ees lõi kirjuks ja pääs palavaks. Ta haaras oma müttüde, kompsude ja pakkide järele.

Vana-tudeng aga ajas enda kergesti ülesse, nagu kuiv oks, mis iseenesest liigub ja kõnnib.

„Mis siis muud, mis siis muud kui hüvasti.“ „Küllap näeme jälle. Tartu, see on ju niisugune kohakene, kus alati jälle trehvab. Võtan teid täiesti oma hoole alla“ ütles ta lahkudes, võttis oma õlgkerge summadani, viskas mütsi hoolletult kuklasse ja kadus suure maailmalinna, Tartu, mühisevatesse rahvavoogudesse.

Er-er.

Akadeemiline kroonika.

Noorte üliõpilaste pidulik vastuvõtmine

sündis 14 sept. Aula ja ülemised rõdud tungil rahvast täis: all noored, üleval kuulama tulnud vanemad üliõpilased.

Rektor oma tervituskõnes noortele võrdleb neid taimedega, mida praegu just ümber istutatatakse hoolitsetud taimelavast vaba õhu kätte võrsuma. Manitseb vabadust õieti ja hästi ära kasutama ja tuletab meele iga üliõpilase riigivõlgust, teadusevõlgust ja üldise kultuurivõlgust. Loodab noorsoolt, et seda ei unustata kogu akadeemilises elujärgus.

Traditsioonilise sooviga, et iga noor käeandmisega rektorile kinnitaks oma nõusolekut akad. ülesannete kõrgeks tööks, võttaks vastutuse

enese pääle, algab pidulik matriklite jagamine.

Silma torkab, et tänavused juuretulejad, kes rektorilauale lähenevad, on peaaegu erandita keskkooli parajasti lõpetanud noored; noorsugu domineerib palju enam, kui varematal aktustel Hulk lehti jääb aga ka välja andmata, hõigatute mittekohalolemise tõttu.

Pidulik toimetus, mis algas kell 12, võttis aega 2 tundi.

Mag. Joh. Aavik,

Eesti keeleuendusliku liikumise algataja ja «Noor-Eesti» aegse kirjandusliku liikumise tegelane, on käesoleval semestril asunud Tartu ja peab loenguid ülikooli ülesandel filosoofia teaduskonnas eesti keele üle.

Uute üliõpilaste arv

on seni 998 pääle kasvanud. Selles arvus on 110 üliõpilast, kes, olles varem mõnesugustel põhjustel ülikoolist eemale jäänud, nüüd ülikooli tagasi pööravad, et omi õpinguid siin lõpetada.

Ülikooli lõpetasid.

Omad viimased eksamid õiendasid ja ülikooli lõpetanuks tunnistati: Ervin Märton — õigusteaduskonnas ja Paul Aarike, Linda Mennart, Kalev Ratasseppe (matemaatika alal), Otto Jürgenson, Victor Schmakov, Aug. Palo, Heino Mändmets ja Heinrich Tamm (keemia alal, viimane tehnoloogia alal).

Prof. L. Puusepp

sõidab käesoleval semestril teaduslikul otstarbel Saksamaale, et sääl ärastada neuroloogide kongressist osa võtta.

Stip. Paul Reim

sõidab neil päevil Soome, et sääl ühe aasta jooksul metsakasvatuse alal töötada.

Mag. J. Port,

senine taimefüsioloogia laboratooriumi assistent, vabastati omal soovil ametist tema ülemineku puhul koolipõllule.

Vastutav ja päätoimetaja: V. Adams. Toimetuse sekretäär: E. Raudsepp. Liikmed: K. Kesä, E. Treufeldt. Väljaandja: Tartu Üliõpilaskonna Edustus.

Rätsepaäri

Max Johanson

Tallinn, Lühikejalg nr. 6. Kõnetraat 30-89.

Teatab oma austatud tellijatele, et rikkalik valikus hooaja moodsad riided on kohale jõudnud Inglismaalt.

Uuemad Londoni uudised.

Kõige maitsevamad toidud üliõpilastele

valmistatakse

Küütri tänav nr. 8.

Söögisaal on avatud hom. kella 8 kuni õhtu kella 10-ni.

Moodsam, täielikum ja odavam

juuksetööstuse-äri

Eestis

Tartus, Jaani t. 16, Raatuse taga, Daamide-, herrade- ja teatri-coiffeur-salongid. Manicure.

Äris ainult esimese järgu töötajad. Eeskujulik puhtus. Jootraha ei võeta.

Austusega J. Luksep.

Oma töökojas valmistatud

Üldmütse pesu-sametist Värvimütse kõikisugu

tuntud hääduses.

Kõik-sugu Karusnahad suures valikus kohale jõudnud

Hinnad võistlemata odavad.

Austusega R. Jakobson.

Tartus, Uueturu tän. nr. 8.

I. klassi juukselõikuseäri

„CENTRAL“

soovitab end moodsamana ärina omal alal.

Eeskujuline puhtus. I kl. töötajad.

Igasugune massash eriteadlase juhatusel.

Maniküür. :: Hinnad mõõdukad.

Aupaklikult omanik.

TALLINN, Vene tänav nr. 1.

Villmanni maja.

Moe-, pudu- ja pesuäri **VENNAD LEPP**

Tartus, Kaubahoov nr. 2. -- Kõnetr. 4-81.

Alaliselt suur valik: värvilisi ja valgeid triiksärke, kraesid, manshette, kaelasidemeid, siidikaelashalle, trakse, kindaid, sukki, sokke, meester- ja naister. pesu, koetud vill. naister. jakke ja veste, laste ja spordikostüüme, pitse, pesatse ja kõiksuguseid hooaja moe-, pudu- ja pesukaupu.

Vihmavarje, jalutuskeppe. Villast lõnga rohkeis värves.

D. M. C. käsitööniite.

Lastesaapaid, tennis-, võimlemise- ja hommikkingi.

Meester-, naister- ja laste **kalosse.** Igasugune korralik auruga **riietevoltimine.**

Hinnad võistlemata odavad.

Müük suurel ja väikesel arvul.

Üliõpilastele 5-10% hinnaalandust!

Kohvik ja kondiitri äri **O.Ü. „LINDA“**

Suurturg 2, II korral

Suurim ja mugavaim kohvik Tartus.

Alati saadaval kõrges häädukes kõiksugu kondiitri saadused ja mitmesugused joogid.

Tellimised tortide, kringlite, stritselite jne. pääle täidetakse korralikult.

Tellimiste päält üliõp.-organisatsioon. hinnaalandus

Igapäev k. 5-7 p. I. kontsert-muusika.

Kondiitri äri ja kohvik

H. FEISHNER

Harju tän. 45. Tel. 19-50!

Soovitame rikkalikus väljavalikus:

frakk- ja smokingsärke,

siidifulaar- ja seflirsärke,

kaelasidemeid kõige uuemais mustreis,

nahkkindaid liht- ja karvavoodriga,

siidisokke jne.

Moepesuäri

L. D. EPSTEIN

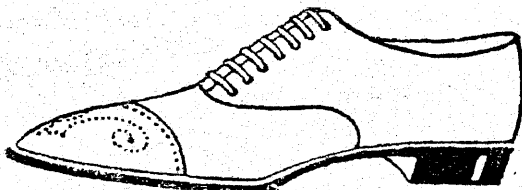
Asut. 1876.

Kuninga tän. 2, Tallinn.

Saapatööstus ja -kauplus

A. JOSSET,

asut. 1895. a. :: Tartus, KÜÜNI t. 4,

Soovitab jalanõusid kõrges headuses ning täieliku vastutusega töö eest.

„Estoking“ jalanõud valmistatakse kõige uuemate mudelite järgi

„Estoking“ jalanõud valmistatakse kõige parematest materjalidest

„Estoking“ jalanõud on seepärast nägusad ja vastupidavad

„Estoking“ jalanõud on sealjuures võrdlemata odavad

„Estoking“ jalanõud on igalpool tuntud ja nõuetavad

Vabriku kaitsemärk

Estoking
Tallinn

J. G. KRÜGER

RAAMATUKAUPLUS

Rüütli tän. 11. Telefon 7-60.

Saadaval kõik ülikooli õpiraamatud.

Täidetakse kiiresti tellimisi raamatute ja ajakirjade päale

Rikkalik ladu raamatuid kõikidelt teadusealadelt.

Literatuur.

Kunst.

Postisaadetused kiired ja tasuta. Kataloogid.

II korral. nr. 3. Wiru tän. nr. 3. II korral.

Inglise kaleviäri

S. PALEY, London

Tallinna osakond.

Londonist kohale jõudnud suures valikus sügise- ja talvepalitu- ja ülikonnariideid.

S. PALEY

II korral. nr. 3. Wiru tän. nr. 3. II korral.

Hind 25 marka.

Roman Gutmann

Kompveki- ja shokolaaditööstus.

Vallikraavi t. nr. 8. Kõnetr. 500.

Asut. 1905. a.

I kl. juuksetööstuse-äri

A. RAUD

Asutatud 1911. aastal.

Äris töötavad ainult I klassi väljaõppinud jõud. Töö kiire, puhas ja korralik.

Jaani t. n. 8, Barklai platsi taga, K. Unger'i äri kõrval.